

Kulturdepartementet

Reforms innspill til ny lhbtqi-handlingsplan

Jeg viser til mitt innlegg på innspillsmøte med statsråd Abid Q. Raja 6. november. Her følger Reforms innspill i skriftlig og utarbeidet form.

Innledende betraktning

Reform ser fram til en ny handlingsplan på lhbtqi-feltet. Vi forutsetter at en ny plan må styrke og videreføre satsingene fra forrige planperiode.

En ny plan må også dekke bredden i kjønns- og seksualitetsmangfoldsbegrepet bedre enn hittil. Begrensede muligheter til å leve ut variasjoner i kjønnsuttrykk må utgjøre et viktig perspektiv i en ny handlingsplan.

Også heterofile og de som ikke definerer seg som skeive må inkluderes

I den forbindelse ser vi det som særlig viktig å ta inn over seg at en ny lhbtqi-handlingsplan også må ha som mål å gi personer som ikke aktivt selv definerer seg som skeive, et større handlingsrom. Planen skal selvsagt ha som et hovedformål å bedre livene til skeive i Norge. Samtidig må planen innrettes som et verktøy for å bedre kjønns- og seksualitetsmangfoldet i hele den norske befolkningen.

Et større kjønns- og seksualitetsmangfold må med andre ord omfatte alle, også heterofile. Vi vet at mange som definerer seg som heterofile, eller som ikke (ennå) har en bestemt oppfatning av hvilken seksuell orientering de tilhører, trenger tiltak for å kunne leve fulle og hele liv, uten fare for utstøtelse og mobbing.

Svært ofte påfører trange rammer for kjønnsuttrykk ungdom som ikke finner seg til rette i tradisjonelle kjønnsnormer, skam og utenforskap. Dette rammet i særdeleshet gutter som ikke passer inn i majoritetssamfunnets trange definisjoner av maskulinitet.

Et interessant eksempel på den praktiske viktigheten av et inkluderende syn på hvem som skal omfattes av en handlingsplan, er det norske og vellykkete arbeidet mot hiv. Her var det tidlig helt vesentlig for å få ned smittetallene, å inkludere menn som hadde (eller har) sex med menn, men som ikke anså (eller anser) seg som homofile. Historien har vist at først når alle omfattes av tiltak som treffer dem, vil smitten – eller utenforskapet – kunne komme under kontroll.

Vi tror ellers et mer nyansert syn på hvem en lhbtqi-handlingsplan er innrettet for, vil være til strategisk fordel for den skeive minoritetsbefolkningen. Ved at en handlingsplan formuleres på en slik måte at den reflekterer betydning for alle innbyggers liv, vil den representere et frampek mot en samfunnsmessig situasjon der marginalisering vil kunne erstattes med solidaritet – rett og slett fordi majoritetsbefolkningen etter hvert vil oppfatte fordommer og diskriminering som ufordelaktig, også for seg.

Dette krever selvsagt også at skeives organisasjoner selv viser reell vilje til en slik inkluderende oppfatning av rettighetsarbeidet. Det vil måtte bety å gi slipp på noe av hangen

Reform – ressursenter for menn | Akersgaten 16, Pb 28 Sentrum, 0101 Oslo, Norge

Telefon: +47 22 34 09 50 | Telefaks: +47 22 34 09 61 | Org.nr 984 727 240

post@reform.no | www.reform.no

til dyrking av statusen det gir å være offer, som vi særlig har sett tendenser til, dersom vi trekker paralleller til kjønnslikestillingsdiskursen. En slik tekning vil ikke føre til framskritt i kampen for skeives kår.

Styrket fokus på kryssende diskriminering

Vi vil også framheve behovet for at handlingsplanens tiltak innrettes til fordel for dem som rammes av kryssende diskriminering. Her er det særlig grunn til å nevne mennesker med funksjonsnedsettelse. Skeive funksjonshemmede rapporterer seg marginalisert, også i skeive miljøer. Slike utslag medfører dobbelt diskriminering, med potensielt svært skadelige effekter.

Også etniske og religiøse minoriteter er utsatt. Vi vil også peke på alder som en markant diskrimineringsfaktor, som slår hardt ut for mange skeive. Vi vet at særlig eldre homofile menn blir presset tilbake i skapet i møte med et ofte lite forståelsesfullt tjenesteapparat. Dette skjer typisk på arenaer preget av lite kunnskap og toleranse, slik situasjonen er på mange eldre- og seniorsentre, eller på sykehjem.

Vold i nære relasjoner

I samarbeid med Skeiv Verden har Reform nylig gjennomført prosjektet «Skeiv og voldsutsatt – en myte?» (med midler fra Konfliktrådet, 2019). Hensikten var å bidra til at flere voldsutsatte lhbt-personer kan få hjelp. Prosjektet bygget på Reform's mangeårige erfaring med å jobbe for og med voldsutsatte menn, samt Skeiv Verdens arbeid med familievold blant lhbt-personer med etnisk minoritetsbakgrunn.

I tillegg til manglende kunnskap om omfang og former for vold i nære relasjoner blant lhbt-personer, er det lite forskning på hjelpetilbudet til denne gruppen. I en masteroppgave fra 2011 om vold i lesbiske parforhold ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant 50 kriesentre. Kun 14 av de 37 kriesentrene som svarte på undersøkelsen oppga at de hadde hatt kontakt med lesbiske på grunn av vold i nære relasjoner. De aller fleste av disse hadde hatt kontakt med mellom én til fem personer. I intervjuer med noen av de ansatte ved kriesentrene kom det fram at det finnes en viss ambivalens når det gjelder hvor alvorlig denne volden oppfattes sammenlignet med kvinner som utsettes for vold i heterofile par. I tillegg var det flere av de ansatte som aldri hadde tenkt tanken på at vold kunne forekomme blant lesbiske (Hesselberg, 2011).

Ut ifra denne forskningen kan vi med andre ord ikke si noe sikkert om verken omfang eller utfall. Likevel tilsier forskningen at LHBT-personer også utsettes for vold i nære relasjoner. En kvalitativ studie om menns erfaringer med vold i nære relasjoner viser dessuten at voldsutsatte homofile menn med etnisk minoritetsbakgrunn opplevde særlig omfattende reduksjon i livskvalitet, og stor ensomhet. Seks av de til sammen ni informantene i studien hadde etnisk minoritetsbakgrunn. Av disse oppga tre at de var homofile. Informantene fortalte om både psykisk, fysisk og seksuell vold. I tillegg kom det fram at mangel på permanent oppholdstillatelse ble brukt som trussel for ytterligere kontroll av informantene (Lien et al., 2017).

Det er med andre ord behov for både mer kunnskap og større bevissthet om vold i nære relasjoner blant lhbt-personer. Her er det foreløpig mye ugjort. Det har hittil heller ikke vært

noe sterkt engasjement for spørsmålet i de skeive organisasjonene. Uten søkelys på seg, forblir denne volden usynlig. Den kan følgelig heller ikke møtes av effektive tiltak.

En ny handlingsplan må ta tak i dette viktige spørsmålet.

Transmenns helseutfordringer må tas på alvor

Reform har samarbeidet med FRI - Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold i prosjektet «Transmenn, helse og maskulinitetsutfordringer» (med midler fra ExtraStiftelsen, 2019).

Transmenn (menn som fikk tildelt kvinne som kjønn ved fødselen) er den gruppen menn det har vært forsket minst på. I norske forskningsbidrag om transpersoner har man i liten grad sett på forskjeller mellom kjønn. Vi vet med andre ord ikke om de samme utfordringene gjelder for transmenn, eller om denne gruppen av menn opplever disse utfordringene annerledes. I prosjektet ønsket vi å undersøke hvilke kjønnsspesifikke utfordringer menn som fikk tildelt kvinne som kjønn ved fødselen opplever når det gjelder fysisk, psykisk og seksuell helse. Målsettingen var å innhente kunnskap om transmenns helseutfordringer knyttet til normer for maskulinitet og det å være mann.

Hovedlinjene i funnene fra vårt prosjekt er at både trans- og cismenn er svært påvirket av hva man kan kalle maskuline normer for helse. Dette resulterer i legevegning og risikoatferd. Videre fant vi at mange transmenn møter manglende kunnskap og diskriminerende holdninger hos helsepersonell.

I mange sammenhenger opplever transmenn å bli møtt med negative og kritiske holdninger til sin kjønnsidentitet. Når de kontakter helsepersonell, blir mange transmenn møtt med sensitive spørsmål knyttet til sin kjønnsidentitet. Flere av transmennene vi var i kontakt med fortalt at de selv har måttet gi opplæring til helsepersonell om transhelse.

For å kunne forstå transmenns helse er cismenn et viktig, men undervurdert, sammenlikningsgrunnlag. Det er det mannlige kjønn denne gruppen både identifiserer seg med, og lever etter.

Vi etterlyser derfor mer forskning på mannlighetens betydning for transmenns helse. Vi mener transmenns helse også må inn som del av en ny lhbtq-handlingsplan.

Vi ønsker departementet lykke til med det videre arbeidet med handlingsplanen, og stiller oss selvsagt til rådighet om dette er ønskelig.

Oslo, 13. november 2020

Are Saastad /s/
daglig leder

Referanser:

Reform (2020). [Maskulintetsnormer – en trussel for transmenns helse. En kvalitativ sammenlikning av trans- og cismenns helse.](#)

Anderssen, N. & K. Malterud (2013). *Seksuell orientering og levekår*. UniHelse, Bergen.

Hegna, K. (2009). *Overrapportering av vold. Betydning av spørsmålsformulering i to undersøkelser om vold blant unge i Oslo 2006*. Tidsskrift for ungdomsforskning 2009, 9(1).

Hesselberg, E. (2011). *Et knust hjerte: om vold i lesbiske parforhold*. Institutt for kriminologi og retts sosiologi: Oslo.

Lien, M., I. & C. Ekenstam, J. Lorentzen (2017). *Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner*. Proba-rapport 2/2017.

Moseng, B., U. (2007). *Vold mot lesbiske og homofile tenåringer. En representativ undersøkelse av omfang, risiko og beskyttelse – Ung i Oslo 2006*. NOVA-rapport 19/2007: Oslo.

Sandegård, F. & M. Kölsjö, N. Sandin, K. Sjöström, M. Tillquist, C. Wrangebo (2016). *Förtroende att stärka. Om hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstanser och vad som behöver förändras*. RFSL: Stockholm.

Stefansen, K., K. Hegna, K. Valset, T. von Soest & S. Mossige (2009). *Vold mot «homofil» ungdom. Forekomst og tolkninger*. Sosiologi i dag, 39(2).

Gulbrandsen, Kjersti (2013). *Livskvalitet etter kjønnskorrigerende behandling: En prospektiv studie av norske transseksuelle pasienters livskvalitet*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Lilleaas, Ulla-Britt (2003). *Fra en kropp i ustand til en kropp i det moderne*. Rapport 2/03, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.

Madsen, Svend Aage (2014). *Mænds sundhed og sygdomme*. Samfundslitteratur: Fredriksberg.

Reform (2017). *Reformundersøkelsen*. Hentet fra: <https://reform.no/reformundersokelsen-fyller-kunnskapshull-likestilling/>

Reform – ressursenter for menn og Oslo Universitetssykehus (2016). *Å være mann og håndtere sykdom – en utfordring. Hvordan tilpasse et lærings- og mestringstilbud for menn?* Reform – ressursenter for menn: Oslo.

Schilt, Kristen (2006). *Just one of the guys? How transmen make gender visible at work*. Gender & society, vol 20(4): Los Angeles.

Statistisk Sentralbyrå (2018). *Dette er kvinner og menn i Norge*. Rapport. ISBN 978-82-537-9695-6.